

УДК 78.071.2(510)Лан

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2020.129.219744>**ЧЕ ЧАО**

Че Чао — аспірант кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5255-0835>

renial128@gmail.com

© Че Чао, 2020.

СТАНОВЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ ЛАН ЛАНА

Виконавський стиль китайського піаніста Лан Лана охарактеризовано у ракурсі його поетапного формування та розвитку. Теоретичну основу дослідження становить поняття стилю музичної творчості (за В. Москаленком). Охарактеризовано стильову спрямованість творчості Лан Лана, визначено індивідуальні особливості його виконавської манери, розкрити процес її становлення. Зокрема, розглянуто три етапи становлення виконавського стилю Лан Лана: перший, «установчий», пов'язаний з перебуванням піаністам в Китаї; другий (1997–1999) — це період навчання в Curtis Institute of Music (Кертісовий інститут музики) в Америці, коли Лан Лан формує іншу парадигму творчості, інтенсивно опановує всесвітню художню, зокрема музичну культуру; третій період розпочинається концертною діяльністю піаніста і триває сьогодні, для нього характерне відчуття виражальних можливостей виконавського стилю, стильове збагачення виконавських інтерпретацій, а також усвідомлення власної музикантської місії. Виділено основні напрями розвитку сучасного китайського піанізму: національний, романтичний, віртуозний і глобалістичний. Зазначено, що продуктивний потенціал кожного з цих напрямів специфічно трансформується у процесі становлення індивідуального музично-виконавського стилю Лан Лана. Вони доповнюють один одного, але на кожному з зазначених етапів значення кожного з них зазнає змін. Стильовою домінантою піаністичної творчості Лан Лана визначено віртуозність, охарактеризовано її особливості, чинники формування як домінанти музично-виконавського стилю піаніста. Для її характеристики введено поняття «музично-виконавська картинність», розкрито його сутність і своєрідність вияву у творчості виконавця. Зазначено, що головною відмінністю зрілого періоду виконавської творчості Лан Лана є феномен публічності, а публічний успіх Лан Лана зумовлений його індивідуальним виконавським стилем.

Ключові слова: виконавська творчість Лан Лана, музично-виконавський стиль, віртуозність, музично-виконавська картинність.

Постановка проблеми. Виконавський стиль Лан Лана привертає своєю своєрідністю, значною популярністю виступів піаніста-віртуоза серед слухачів. Досить зріла й переконлива індивідуальна манера гри цього піаніста привертає увагу музикознавців.

Мета статті — охарактеризувати стильову спрямованість творчості Лан Лана, визначити індивідуальні особливості його виконавської манери; розкрити процес її становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виконавська діяльність Лан Лана як явище сучасного піаністичного мистецтва перебуває у стані розквіту. Можливо, з цієї причини майже відсутні музикознавчі дослідження, присвячені аналізу творчості піаніста. Однак є значна кількість критичних відгуків про виступи піаніста.

Серед наукових досліджень творчості Лан Лана варто назвати докторську дисертацію С. А. Айзенштадта¹ і кандидатську дисертацію Сюй Бо «Феномен фортепіанного виконавства в Китаї на перетині ХХ–ХХІ століть»². У цих працях розглянуто перетворення китайських національних традицій в музично-виконавському стилі Лан Лана.

У дослідженнях стилю виконавської творчості більше уваги надається класифікації стильових типів творчості музиканта-виконавця. Цій проблематиці присвячені праці К. Мартинсена³, Д. Рабіновича⁴, О. Катрич⁵, В. Чинаєва⁶. Показово, що досі не сформульовано наукове визначення індивідуального музично-виконавського стилю.

Аналізуючи індивідуальний стиль Лан Лана, спираємось на поняття «стиль музичної творчості», яке запропонував В. Г. Москаленко⁷, а також на праці автора цієї статті «Публічна складова музично-виконавського стилю Лан Лана»⁸ і «Lan Lan virtuose. Experience in comparative analysis. European Journal of Arts»⁹.

Характеристика індивідуальних аспектів творчості музиканта пов'язана з певними труднощами, адже внутрішній світ музиканта-творця здебільшого прихований від зовнішнього погляду. У статті за основу взято автобіографічну книгу Лан Лана «Подорож у тисячу миль. Моя історія», написану за участі Девіда Рітца¹⁰. Тут у формі спогадів відтворено насичений яскравими подіями складний творчий шлях піаніста, який щоразу прагне подолати досягти нових вершин. Залучено також численні інтерв'ю Лан Лана.

Виклад основного матеріалу. Лан Лан (1982 року народження) перебуває у розквіті свого таланту, фортепіанний стиль якого уже сформувався, і це надає можливість охарактеризувати його. Стильові особливості виконавської творчості Лан Лана розглядатимемо у процесі становлення. В «Академічному тлумачному словнику української мови» *становлення* розглядається як «філософська категорія, що відображає процес діалектичного переходу від одного ступеня розвитку до іншого, як момент

---

¹ Айзенштадт С. А. Фортепианные школы стран Дальневосточного региона (Китай, Корея, Япония): проблемы теории, истории : дис. ... доктора искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Новосибирская гос. консерватория им. М. И. Глинки. Новосибирск, 2015. 326 с.

² Сюй Бо. Феномен фортепианного исполнительства в Китае на рубеже ХХ–ХХІ веков : дис. ... кандидата искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Ростовская гос. консерватория (академия) им. С. В. Рахманинова. Ростов-на-Дону, 2011. 149 с. URL: <http://cheloveknauka.com/fenomen-fortepeinnogo-ispolnitelstva-v-kitae-na-rubezhe-xx-xxi-vekov> (дата обращения: 11.05.2018).

³ Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника на основе звукотворческой воли / пер. с нем. В. Л. Михелис ; ред., примеч. и вступ. ст. Г. М. Когана. Москва : Музыка, 1966. 220 с.

⁴ Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль : избранные статьи : в 2 т. Т. 1 : Проблемы пианистической стилистики. Москва : Сов. композитор, 1979. 320 с.

⁵ Катрич О. Т. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти). Дрогобич : Відродження, 2000. 100 с.

⁶ Чинаев В. П. Исполнительские стили в контексте художественной культуры XVIII–XX веков : дис. ... доктора искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского. Москва. 1995. URL: <http://cheloveknauka.com/ispolnitelskie-stili-v-kontekste-hudozhestvennoy-kultury-xviii-xx-vekov> (дата обращения: 26.05.2018).

⁷ Москаленко В. Г. Лекции по музыкальной интерпретации : учеб. пособие. Киев : Типографія «Клякса», 2012. 272 с.

⁸ Че Чао. Публічна складова музично-виконавського стилю Лан Лана // Науковий вісник Національної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 126. Київ, 2019. С. 102–111.

⁹ Che Chao. Lan Lan virtuose. Experience in comparative analysis // European Journal of Arts. Vienna, 2020. Vol. 2. P. 110–114.

¹⁰ Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. 276 p.

взаємоперетворення протилежних і разом з тим взаємопов'язаних моментів розвитку — виникнення і зникнення...»¹.

Аналізуючи становлення музично-виконавського стилю Лан Лана, доцільно спиратись на факти творчої ініціативи самого музиканта. Узявши за основу поняття «стилю музичної творчості» (В. Москаленко), наголосимо, що автор трактує його як «специфіку світовідчуття і музичного мислення творчої особистості, що виражається системою музично-мовленнєвих ресурсів творення, інтерпретування та виконання музичного твору»². У визначенні йдеться про творення в музичному стилі максимально широкого кола музикантів: композиторів, музикантів-виконавців, інтерпретаторів музики. У лівій, «родовій» частині визначення йдеться про індивідуальні, але більш загальні засади творчого процесу музиканта, у правій, «видовій» частині — про конкретику творчого самовираження в індивідуальному стилі. Обидві частини розглядаються в діалектичній взаємодії.

У науковій літературі, у відгуках професійних музикантів про творчість сучасних китайських композиторів і виконавців міститься значний за змістом і обсягом матеріал про музичний стиль. У найбільш загальному плані, виділимо такі стильові тенденції: *національна, романтична, віртуозна і глобалістична*. Щодо формування індивідуального музично-виконавського стилю Лан Лана, трактуватимемо їх у значенні «родових начал».

У становленні фортепіанного стилю Лан Лана виділяємо три етапи, з кожним пов'язана певна парадигма розвитку творчого мислення музиканта. Перший, установчий етап охоплює перебування піаніста в Китаї, другий, починаючи з 1996 року, — це період його навчання в Америці, третій, який триває і тепер, — піаніст осмислює власне «стильове Я», розширюючи можливості музично-стильового пошуку.

Перший, китайський період становлення індивідуального музично-виконавського стилю Лан Лана характеризуємо як установчий. Особливе обдарування майбутнього піаніста помітили батьки, коли йому виповнилось три роки. З цього часу його сприймали як особливу дитину, як вундеркінда, який, до того ж, продовжує сімейні традиції, замовчувані в часи Китайської культурної революції, але все ж вони набули якнайповнішого вияву. «Мати була співачкою і актрисою в школі», її дід «...любив співати пісні з Пекінської опери»³. У матері «...були фантазія і талант», вона мріяла виступати на професійній сцені. Один із братів матері був талановитим співаком у Пекінській опері»⁴. Батько Лан Лана також мріяв стати професійним музикантом, він віртуозно грав на китайському традиційному інструменті «ерху».

Під час перебування в рідному Шеньяні, Лан Лан постійно спілкується з китайською музичною інтонацією. Він згадує: «...майже всі діти грали на західних інструментах, у той час як батьки імпровізували разом з нами на китайських інструментах: ерху; піпа, що нагадує лютню; гучжені, на китайській арфі; сона, різновиді китайської труби; і бамбуковій флейті»⁵. У формуванні виконавського стилю будь-якого піаніста особливо важливе значення має початкова, установча частина. Її іноді називають «постановкою рук» піаніста, але це дуже спрощене розуміння. Як і в багатьох молодих

¹ Становлення // Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. Т. 9 / Ін-т мовознавства АН УРСР. Київ : Наук. думка, 1978. С. 649.

² Москаленко В. Г. Лекції по музикальній інтерпретації. Київ, 2012. 272 с.

³ Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. P. 11.

⁴ Там само. С. 13.

⁵ Там само. С. 26.

китайських піаністів, у фортепіанній грі юного Лан Лана вражає феноменальна технічна вправність, але вона не затьмарює природного відчуття краси музичного звучання.

Окрім «шкільної» програми, у виборі фортепіанного репертуару Лан Лана принципово важливу роль відігравала підготовка до фортепіанних конкурсів, спочатку внутрішніх, китайських, а далі — міжнародних. Перемога або призове місце у конкурсі сприймалося як досягнення більш високого рівня художньої майстерності, як стартова позиція для нового творчого зростання. «“Number one” — ця фраза мого батька і моєї матері повторювалась знову і знову. <...> Це міг бути “Number one” — керівник заводу, “Number one” — робітник, “Number one” — вчений, “Number one” — автомеханік. <...> Це було метою, яка нас спонукала, мотивацією, яка надавала сенсу життю»¹.

У китайський період найбільш показовими ознаками виконавського стилю юного Лан Лана були лірична і віртуозна доміанти. Ліричне начало розуміємо не лише як засіб індивідуального самовираження, а в ширшому сенсі, як ліричне начало у створюваному піаністом звуковому образі. Окрім того, така ліричність є природною у вираженні романтичних уподобань сучасних китайських піаністів. У цьому плані зацікавлює неоромантична тенденція, притаманна мистецтву далекосхідного регіону. Як зазначає А. Айзенштадт, ця течія «...стала спадкоємицею “високого романтичного стилю” у фортепіанному мистецтві XIX століття». На формування романтичних ідеалів у молодих китайських піаністів, на думку цього дослідника, вплинули А. Рубінштейн, В. Горовиць, А. Корто². Сам Лан Лан згадує: «Для мене Рубінштейн був неперевершеним музикантом, а Горовиць — неперевершеним піаністом. Відобразити їх велич в одному стилі, який я міг би назвати моїм власним, було моєю мрією»³.

У ліричних висловлюваннях створюваний Лан Ланом звуковий образ фортепіано є стилістично близьким до статичних картинних ліричних зображень К. Дебюссі. У цьому можна перекопатися, порівнюючи виконання піаністом фортепіанної фантазії *Autumn Moon on a Calm Lake* («Осінній місяць на спокійному озері»)⁴ і п'єси «Місячне сяйво» із «Бергамаської сюїти К. Дебюссі»⁵. Здається, Лан Лан бачить внутрішнім зором певну картину, він ніби поєднує уявний образ зі звучанням рояля. Відчутна магія насолоди досягнутим художнім ефектом, водночас це насолода не лише для нього — піаніст дарує її слухачам.

Цю особливість у створенні образу назвемо *музично-виконавською картинністю*, яку розуміємо як спрямованість творчої енергетики піаніста до вияву асоціацій з позамузичною конкретикою. У більш загальному плані, музично-виконавська картинність Лан Лана-виконавця віддзеркалює національну природу китайського музичного мислення. Ідеться про тенденцію до програмності в китайських інструментальних музичних творах. Лан Лан ще юнаком опанував зазначену програмну картинність як інструмент демократизації у виконавському спілкуванні зі слухачем.

---

¹ Lang Lang D. *Journey of a Thousand Miles: My Story*. New York : Spiegel & Grau, 2009. С. 35.

² Айзенштадт С. А. Фортепианные школы стран Дальневосточного региона (Китай, Корея, Япония): проблемы теории, истории : дис. ... доктора искусствоведения. Новосибирск, 2015. С. 192.

³ Lang Lang D. *Journey of a Thousand Miles: My Story*. New York : Spiegel & Grau, 2009. Р. 70.

³ Там само. С. 13.

⁴ Lang Lang. *Dragon songs. Documentary, music and interviews*. Long Yu, conductor. Lang Lang, piano Piano. Fan Wei, pipa. Zhang Jiali, guanzi. Ji Wei, guzheng. 2006 LOFT Music GmbH 2006 Deutsche Grammophon GmbH Hamburg.

⁵ Lang Lang – Debussy: Suite bergamasque, L. 75: III. Clair de lune. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fZrm9h3JRGs&ab_channel=DeutscheGrammophon (accessed: 7.06.2019).

Романтизована музично-виконавська картинність притаманна й продукуванню піаністом інших типів музичної образності: пасторально-пейзажної, лірико-драматичної, драматичної тощо. З іншого боку, ця спрямованість споріднена з композиторсько-виконавськими стилем Ф. Ліста. Відомо, що Друга угорська рапсодія Ф. Ліста у виконанні В. Горовиця справила особливе враження на Лан Лана, коли йому виповнилося лише чотири роки. У більш зрілому віці Лан Лан назве цього композитора «своїм героєм»¹.

Лістівська природа музично-виконавського стилю Лан Лана особливо відчутна, якщо порівняти його виконання Концерту Ф. Шопена для фортепіано №1² з виконанням цього ж твору сучасним китайським піаністом Лі Юньді. У виконавському прочитанні Лан Лана панує емоційна відкритість, властива Ф. Лісту. У виконанні ж Лі Юньді переважає притаманна Ф. Шопену поетичність музичного висловлювання. Лі Юньді зберігає повний контроль над потоком емоцій, і це природно координується зі стилем Ф. Шопена. Як відзначає В. А. Цуккерман «...Шопен рідко дозволяв своїй музиці стати потоком нестримних, оголених емоцій»³.

Притаманна китайцям тенденція до засвоєння здобутків європейської і світової культури втілена у щораз більш престижних конкурсних перемогах Лан Лана. Однак поступово в сім'ї формується усвідомлення необхідності виходити на принципово інакший, світовий рівень навчання гри на фортепіано. Новий етап творчого становлення Лан Лана розпочинається з переїздом його у Сполучені Штати Америки (1996). У нього, студента філадельфійського Curtis Institute (піаністу виповнилось лише 14 років!) формується принципово інша парадигма життєвого і художнього світовідчуття піаніста.

Тяжіння юного Лан Лана до умовного *Number one* зберігається і в цей період. Його, як і раніше, підтримує притаманна йому психологія переможця, але тепер, під впливом професора з фортепіано Гері Граффмана, акцент у прагненнях зміщується вглиб духовно-музичних начал. Граффман стає не лише педагогом, а його життєвим наставником. За порадою професора, Лан Лан перестав поспішати з підготовкою до нового, щораз більш престижного фортепіанного конкурсу. Він спрямовує свої пізнавальні зусилля на заглиблення в сутність музики, в її безкінечно багату стильову палітру. Паралельно зі сприйняттям «нового світу» збагачується і художнє мислення Лан Лана. Наведемо лише один показовий приклад. За допомогою професора Пенсільванського університету Ричарда Дорана Лан Лан вивчає англійську мову. Вони починають з прочитання в оригіналі «Гамлета» Шекспіра. Це складно, але Лан Лан любить спочатку засвоювати «найбільш складні композиції», він помічає певну подібність між шекспірівськими діалогами і логікою музичного фразування в музиці Моцарта⁴.

На думку батька Лан Лана, північна Америка, порівняно з Європою, «є більш відкритою до нових ідей і нових артистів»⁵. Але тепер, у вирі нових ідей, батько вже не в змозі опанувати їх цінність для творчого зростання юнака. Лан Лан поступово самостійно обирає творчий шлях. Настав час, коли він завдяки магії творчого самовираження, своєрідності виконавського стилю вийшов на велику сцену.

¹ Lang Lang. Liszt — My Piano Hero EPK. URL: https://www.youtube.com/watch?v=kcPG835otjk&t=340s&ab_channel=LangLangVEVO (accessed: 25.07.2019).

² Chopin piano concerto no 1 in e minor Lang Lang 2004. URL: https://www.youtube.com/watch?v=gSoK988NAiM&ab_channel=piano345 (accessed: 20.07.2019).

³ Цуккерман В. А. Анализ музыкальных произведений. Сложные формы. Москва : Музыка, 1983. С. 126.

⁴ Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. P. 187.

⁵ Там само. С. 147.

Лан Лан шукає будь-якої можливості, щоб виступити на престижному концерті і, водночас, оновлюючи художні підходи, збагачує свій виконавський репертуар. Про це мало інформації, але відомо, що за час навчання в Curtis Institute його репертуар збагатився фортепіанною класикою (Варіації на тему Гольдберг Й. С. Баха), а також твори російських композиторів. Лан Лан вже знає 30 фортепіанних концертів, зокрема 20 із них він міг зіграти напам'ять.

Після доленосного знайомства піаніста з головним диригентом філадельфійського симфонічного оркестру Кристофом Ешенбахом розпочинається третій, зрілий етап у творчості піаніста, який триває і тепер. Найбільш показовою його ознакою є публічна спрямованість творчості виконавця. Про це докладно йдеться у праці автора цієї статті¹. Розуміємо її як нову ознаку глобалістичної тенденції, що виявилась уже на першому етапі: «Я вважаю, що дуже добре вміти грати твори П. Чайковського і С. Прокоф'єва за допомогою методології російської школи, а Л. ван Бетховена — німецької», — зазначає піаніст². У зрілий період творчості Лан Лан, як і вся китайська художня культура, тяжіє до опанування глобального художнього досвіду.

Він стає професійним музикантом, дбає про рекламу своєї творчості, широко використовує можливості Інтернету, бере участь в майстер-класах тощо. Особливо уважний Лан Лан до юних китайських піаністів. Для них він становить яскравий приклад, гідний наслідування. Так виникає відомий «феномен Лан Лана». Своєю увагою до розвитку музичної культури Китаю піаніст віддає Батьківщині свій синівський борг.

Видатні державні діячі світу, відомі керівники громадських організацій тощо сприймають піаніста як нове, яскраве художнє явище. Часом широка публіка ставиться до Лан Лана, як до шоу-зірки. Він може посприяти такому сприйняттю, але переважно зберігає властивий йому високий рівень інтерпретатора музики академічної традиції.

За психологічним типом Лан Лан — екстраверт. У цьому переконує його здатність відверто і щиро спілкуватись, долати життєві труднощі³. Ця здатність допомагає і багато в чому спрямовує його подальший творчий розвиток. Піаніст починає активний творчий діалог з широкою публікою, з відомими в Америці й у світі симфонічними оркестрами і з окремими музикантами-виконавцями, він співпрацює з видатними музикантами щодо обміну музично-виконавським досвідом.

Вважаємо, що глибинною засадою публічного успіху Лан Лана є його яскравий індивідуальний музично-виконавський стиль. Уже на китайському, установчому етапі творчого становлення Лан Лана віртуозний характер його піанізму був органічно скоординований з національними, романтично-картинними і глобалістичними ознаками⁴.

Окрім притаманного молодим китайським піаністам досконалого володіння моторикою виконавських рухів, у фортепіанній техніці Лан Лана завжди були наявні «художні компенсатори». За словами піаніста, його перша й улюблена вчителька з фортепіано професор Чжу Я-Фен «...відчула, що я розумію силу музики, яку грав, і міг підключитись до вихору емоцій в музиці»⁵.

---

¹ Че Чао. Публічна складова музично-виконавського стилю Лан Лана // Науковий вісник Національної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 126. Київ, 2019. С. 102–111.

² Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. P. 182.

³ Під час непорозумінь зі «злим професором» Пекінської консерваторії, що могли стати фатальними для подальшої творчої долі дитини, Лан Лан самостійно, без батька знайомиться на ринку з продавцем овочів, який пізніше підтримує дитину на обраному творчому шляху. У складній побутовій ситуації напередодні конкурсу в Німеччині Лан Лан знайомиться з місцевим китайським бізнесменом, який влаштовує комфортні умови для його підготовки до конкурсного виступу.

⁴ Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль. Москва : Классика-XXI, 2008. С. 38.

⁵ Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. P. 29.

Віртуозність у фортепіанній грі юного музиканта виражається по-своєму. Піаніст грає так, щоб відчувати підбадьорюючі імпульси з боку слухачів. Ця риса ріднить Лан Лана-віртуоза з одним із улюблених піаністів — Володимиром Горовицем. Щодо віртуозності, звертаємо увагу на виконання Лан Ланом фортепіанної сонати Й. Гайдна до мажор *НОВ XVI:50*. Спершу воно відбулося на одному з китайських дитячих конкурсів, потім — на Четвертому міжнародному конкурсі юних піаністів в Німеччині, нарешті, — у сольному концерті піаніста в Карнегі Хол. Виконуючи цей твір, Лан Лан не просто «грає на інструменті», він начебто «грає з інструментом». І цей ефект доповнює простодушну грайливість швидких першої і третьої частин твору. Тут віртуозний стиль піаніста ніби увібрав грайливі токи інструментального музикування Й. Гайдна.

З початком активного концертного життя віртуозність стає одним з ефектних і ефективних засобів музичного спілкування піаніста з широкою музичною аудиторією. Така віртуозність має кілька призначень: 1) як засіб демократизації й ефектного донесення музичної думки до широкого слухача; 2) як внутрішня підтримка якомога піаністично яскравішого викладу музично-виконавської концепції твору; 3) як спеціальна презентація блискучої віртуозності, що зачаровує слухачьку аудиторію. Ці функції віртуозності можуть доповнювати одна одну. Так, у концертних виконаннях «на біс» Лан Лан може вразити публіку віртуозною «грою з інструментом», виконуючи у надшвидкому темпі фінал Сонати Моцарта для фортепіано ля мажор або Другу угорську рапсодію Ф. Ліста, близьку йому за стилем, підкреслюючи легкість долання технічних труднощів.

Принцип «виконавської імпровізації» (грати твір щоразу емоційно захоплено, ніби вперше), що також становить складову «комплексу віртуозності» Лан Лана, долучаючи публіку до цієї творчості.

Висновки. Лан Лану ще не сповнилось сорока років, але він уже здолав великий, часом драматичний, насичений складними життєвими подіями творчий шлях. Його становлення як виконавця здійснювалось у три етапи. Вони поєднані наскрізною тенденцією — досягти якомога вищої музично-виконавської майстерності. Проте змістовне наповнення творчих зусиль на кожному з цих етапів суттєво відмінне. На першому, китайському етапі зусилля батьків і Лан Лана-дитини були спрямовані на досягнення умовного «Number one». Творчі пошуки юного музиканта завжди мали національну природу, його музичне мислення все більше збагачувалось європейським художнім досвідом, але головні зусилля були спрямовані на досягнення перемоги у щоразу більш престижному фортепіанному конкурсі. З цією метою він шукав педагогів з фортепіано, добирав відповідний репертуар.

Практичному втіленню принципу «Number one» сприяла багата і продуктивна природа таланту Лан Лана. У китайський період в музичних здібностях дитини вже була відчутна комунікативна спрямованість музично-виконавської інтонації. Поступово формується властивий виконавському стилю Лан Лана «комплекс віртуоза», що полягає у відчутті зворотного зв'язку із слухачем, у досягненні публічного резонансу під час концертного виступу

Протягом навчання в Curtis Institute сформувалась нова парадигма музичного мислення Лан Лана. Тепер, за підтримки професора Гері Граффмана, його головним орієнтиром стає не участь в конкурсах, а заглиблення у внутрішній світ музичного. Омріяний раніше шлях до творчого успіху набуває значення потенційної енергії, яка ніби перевтілюється в активну концертну практику на третьому, зрілому етапі стильового становлення піаніста, триваючи й тепер. Відбувається інтенсивне розширення жанрових і музично-стильових зацікавлень піаніста. Національна, східно-романтична і

глобалістична стильові тенденції стають органічними складовими «комплексу віртуозності» Лан Лана. У музичних і позамузичних контактах митця з соціумом на передній план виступає фактор публічності. У різних видах вербальних комунікацій Лан Лана з художньо зацікавленим соціумом спрацьовують його природна екстравертність і демократичність. У концертному спілкуванні з публікою головним чинником постає споріднений з його психологічним типом феномен комунікативності в музично-виконавській інтонації.

Широко відомою є громадська діяльність піаніста, що не обмежується сферою художнього виховання і освіти, а часом сягає заходів гуманітарного характеру. Лан Лан виконує важливу і суспільно значиму місію музиканта, і ця сфера комунікації органічно корелюється з притаманним піаністу стилем музичної творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Айзенштадт С. А. Фортепианные школы стран Дальневосточного региона (Китай, Корея, Япония): проблемы теории, истории : дис. ... доктора искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Новосибирская гос. консерватория им. М. И. Глинки. Новосибирск, 2015. 326 с.
2. Катрич О. Т. Стиль музыканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти). Дрогобич : Відродження, 2000. 100 с.
3. Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника на основе звукотворческой воли / пер. с нем. В. Л. Михелис ; ред., примеч. и вступ. ст. Г. М. Когана. Москва : Музыка, 1966. 220 с.
4. Москаленко В. Г. Лекции по музыкальной интерпретации : учеб. пособие. Киев : Типографія «Клякса», 2012. 272 с.
5. Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль. Москва : Классика-XXI, 2008. 208 с.
6. Рабинович Д. А. Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль : избранные статьи : в 2 т. Т. 1 : Проблемы пианистической стилистики. Москва : Сов. композитор, 1979. 320 с.
7. Становлення // Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. Т. 9 / Ін-т мовознавства АН УРСР. Київ : Наук. думка, 1978. С. 649.
8. Сюй Бо. Феномен фортепианного исполнительства в Китае на рубеже XX–XXI веков : дис. ... кандидата искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Ростовская гос. консерватория (академия) им. С. В. Рахманинова. Ростов-на-Дону, 2011. 149 с. URL: <http://cheloveknauka.com/fenomen-fortepeinnogo-ispolnitelstva-v-kitae-na-rubezhe-xx-xxi-vekov> (дата обращения: 11.05.2018).
9. Цуккерман В. А. Анализ музыкальных произведений. Сложные формы. Москва : Музыка, 1983. 214 с.
10. Че Чао. Публічна складова музично-виконавського стилю Лан Лана // Науковий вісник Національної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 126. Київ, 2019. С. 102–111.
11. Чинаев В. П. Исполнительские стили в контексте художественной культуры XVIII–XX веков : дис. ... доктора искусствоведения : спец. 17.00.02 Музыкальное искусство / Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского. Москва. 1995. URL: <http://cheloveknauka.com/ispolnitelskie-stili-v-kontekste-hudozhestvennoy-kultury-xviii-xx-vekov> (дата обращения: 26.05.2018).
12. Che Chao. Lan Lan virtuouse. Experience in comparative analysis // European Journal of Arts. Vienna, 2020. Vol. 2. P. 110–115.
13. Lang Lang D. Journey of a Thousand Miles: My Story. New York : Spiegel & Grau, 2009. 276 p. URL: <https://www.amazon.com/Journey-Thousand-Miles-My-Story/dp/0385524579> (дата звернення: 17.04.2019).

REFERENCE

1. Eisenstadt, S. A. (2015). *Piano schools of the countries of the Far Eastern region (China, Korea, Japan). Problems of theory, history, performing practice [Fortepiannye shkoly stran Dal'nevostochnogo regiona (Kitai, Koreya, Yaponiya): problemy teorii, istorii]*. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Doctor of Art Criticism by specialty 17.00.02 Music Art. M. I. Glinka Novosibirsk State Conservatory. Novosibirsk, 326 p. [in Russian].
2. Katrich, O. T. (2000). *Music Performer'S Style (Theoretical and Aesthetic Aspects) [Styl muzykanta-vykonavtsia (teoretychni ta estetychni aspekty)]*. Drohobych: Vidrodzhennia, 100 p. [in Ukrainian].
3. Martienssen, K. A. (1966). *Individual Piano Technique on the Basis of the Creative Sound Will [Individual'naya fortepiannaya tekhnika na osnove zvukotvorcheskoi voli]*, ed. G. M. Kogan, transl. from German by V. L. Michelis. Moscow: Muzyka, 220 p. [in Russian].
4. Moskalenko, V. (2012). *Lectures on Musical Interpretation: [Lektsii po muzykal'noi interpretatsii]: tutorial*. Kyev: Typohrafiia «Kliaksa», 272 p. [in Russian].
5. Rabinovich, D. A. (2008). *Artist and style [Ispolnitel' i stil']*. Moscow: Klassika-XXI, 208 p. [in Russian].
6. Rabinovich, D. A. (1979). Artist and style [Ispolnitel' i stil'] In 2 vols. Vol. 1: *The performer and the style. Problem of pianistic stylistics. [Problemy pianisticheskoi stilistiki]*. Moscow: Sovetskii kompozitor, 320 p. [in Russian].
7. Establishment [Stanovlennia] (1978). In: *Dictionary of the Ukrainian language [Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy]*, in 11 vols. Vol. 9. Kyiv: Naukova dumka, 649 p [in Ukrainian].
8. Xu Bo. (2011). Phenomenon of piano performance in China at the turn of the 20–21 centuries. [Fenomen fortepiannogo ispolnitel'stva v Kitae na rubezhe XX–XX vekov]: Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.02 Music Art. Rostov State Rachmaninov Conservatory. Rostov-na-Donu, 149 p. Available at: <http://cheloveknauka.com/fenomen-fortepeinnogo-ispolnitelstva-v-kitae-na-rubezhe-xx-xxi-vekov> (accessed: 11.05.2018) [in Russian].
9. Tsukkerman, V. A. (1983). Analysis of musical works. Complex forms. [Analiz muzykal'nykh proizvedenii. Slozhnye formy]. Moscow: Muzyka, 214 p. [in Russian].
10. Che, Chao. (2019). Public component of Lang Lang's music-performing style [Publichna skladova muzychno-vykonavskoho styliu Lan Lana] In: *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Issue 126. Kyiv, pp. 102–111 [in Ukrainian].
11. Chynaev V. P. (1995). Performing styles in the context of the artistic culture of 18–20 centuries: in piano performance [Yspolnytelskye stily v kontekste khudozhestvennoi kultury XVIII–XX vekov]. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Doctor of Art Criticism by specialty 17.00.02 Music Art. Tchaikovsky Moscow State Conservatory. Moscow. Available at: <http://cheloveknauka.com/ispolnitelskie-stili-v-kontekste-hudozhestvennoy-kultury-xviii-xx-vekov> (accessed: 26.05.2018) [in Russian].
12. Che, Chao. (2020). Lan Lan virtuouse. Experience in comparative analysis. In: *European Journal of Arts*. Vol. 2. Vienna, pp. 110–115 [in English].
13. Lang Lang, D. (2009). *Journey of a Thousand Miles: My Story*. New York: Spiegel & Grau, 276 p. Available at: <https://www.amazon.com/Journey-Thousand-Miles-My-Story/dp/0385524579> (accessed: 17.04.2019) [in English].

ЧЕ ЧАО

Че Чао — аспирант кафедры теории и истории музыкального исполнительства Национальной музыкальной академии Украины имени П. И. Чайковского (Киев, Украина).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5255-0835>

renia1128@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2020.129.219744>

СТАНОВЛЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО СТИЛЯ ЛАН ЛАНА

Актуальность статьи заключается в исследовании формирования исполнительского стиля одного из наиболее ярких и популярных пианистов современности Лан Лана. В настоящее время отсутствуют музыковедческие работы, специально посвящённые данной теме.

Цель статьи — проследить поэтапное становление музыкально-исполнительского стиля Лан Лана от начала его творческого пути до нашего времени.

Методология исследования опирается на методы биографического, интерпретационного и компаративного анализа. При изучении особенностей индивидуального музыкально-исполнительского стиля автор опирается на понятие В. Г. Москаленко «Стиль музыкального творчества».

Основные результаты и выводы. Музыкально-исполнительский стиль известного китайского пианиста Лан Лана рассмотрен в ракурсе его поэтапного формирования. В качестве фактологической основы использованы автобиографические наблюдения пианиста.

Для выявления особенностей индивидуального исполнительского стиля Лан Лана применён логический принцип продвижения от «рода» к «виду». В качестве «родовых начал» музыкально-стилевого процесса Лан Лана приняты: а) выявленные на основе автобиографических данных общие особенности мироощущения и музыкального мышления Лан Лана; б) данные в музыковедческих исследованиях стилевые векторы развития современного китайского исполнительского искусства: национальный, романтический, виртуозный и глобалистический.

Выделены три крупных этапа стилевого становления пианиста. Начальный этап охватывает время пребывания пианиста в Китае. На втором этапе (1996–1999) Лан Лан проходит обучение в Curtis Institute of Music в США. Он отказывается от участия в фортепианных конкурсах, стремится к художественному познанию мира, расширяет в стилистическом и жанровом планах свой исполнительский репертуар. Ведущей особенностью третьего этапа, который начинается с момента выхода пианиста на широкую концертную арену и продолжается в наше время, является переход в статус музыканта-профессионала. Пианист начинает активный творческий диалог с широкой публикой, с известными симфоническими оркестрами, творчески сотрудничает с выдающимися музыкантами в плане обмена музыкально-исполнительским опытом.

Отличительной чертой третьего этапа исполнительского творчества Лан Лана является особая роль феномена публичности. В качестве природной основы этого феномена выступает индивидуальный музыкально-исполнительский стиль пианиста.

Виртуозность определена стилевой доминантой пианистического творчества Лан Лана. Показаны индивидуальные особенности проявления этого феномена. Для характеристики одной из особенностей виртуозного стиля Лан Лана введено понятие «музыкально-исполнительская картинность».

Ключевые слова: творчество Лан Лана, становление, музыкально-исполнительский стиль, виртуозность, музыкально-исполнительская картинность.

CHE CHAO

Che Chao — Postgraduate Student at the Department of Theory and History of Musical Performance at the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5255-0835>

renia1128@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2020.129.219744>

FORMATION OF LANG LANG'S MUSICAL-PERFORMANCE STYLE

The relevance of the article is to investigate the formation of the performing style of one of the brightest and most popular pianists of our time, Lang Lang. Currently, there are no musicological researches dedicated to this subject.

Main goal of the article is to trace gradual becoming of Lang Lang's musical performance style starting from his early years till this day.

Methodology of the research is based on biographical, interpretational and comparative analysis approaches. The study of individual musical performance style characteristics relies on the concept of "Musical creativity style" by V.G. Moskalenko.

Main results and conclusions. Exploration of the famous Chinese pianist Lang Lang's musical performance style was based on his gradual development stages. Autobiographical observations of the pianist were used as a factual basis.

In order to determine the Lang Lang's individual musical performance style characteristics, the logical "top-down" concept was used. As the "top" concepts of Lang Lang's musical style development process such points were established: a) based on autobiographical data general specifics of Lang Lang's worldview and musical thought were revealed; b) such musicological researches development style vectors of modern Chinese performing arts were introduced: national, romantic, virtuosic and globalistic.

Three major stages of pianist's style becoming were identified. Initial stage covers pianist's time in China. During second stage (1996–1999) Lang Lang studies at Curtis Institute in the USA. He refuses to participate in piano competitions, strives to artistic cognition of the world, enriches his repertoire in stylistic and genre way. The main feature of the third stage, which starts at the moment when the pianist comes to the global concert stage and continues now, is his transition into professional musician status. Pianist starts an active artistic dialogue with broad public, famous symphonic orchestras, artistically cooperates with exceptional musicians exchanging musical and performing experience with them.

A distinctive feature of the third stage of Lan Lang's performing arts is the special role of the phenomenon of publicity. His individual musical performing style serves as the natural ground of this phenomenon.

Virtuosity is defined as the dominant in Lang Lang's pianistic art style. Individual characteristics of this phenomenon manifestations were shown. As a depiction of one of the Lang Lang's virtuous style characteristics the term of "musical performance picture" was introduced.

Keywords: creativity by Lang Lang, becoming, musical performing style, virtuosity, musical performing picturesqueness.